

Egyezmény a fogyatékossgal élő személyek jogairól

2016. november 25.
Terjesztés: Általános
Eredeti nyelv: angol

A Fogyatékossgal Élő Személyek Jogaival Foglalkozó Bizottság

3. számú általános kommentár (2016) a fogyatékossgal élő nőkről és lányokról

1. A jelen általános kommentárt a Fogyatékossgal Élő Személyek Jogaival Foglalkozó Bizottság az eljárásrendje 47. szabályával összhangban készítette, amely kimondja, hogy a Bizottság általános észrevételeket készíthet az Egyezmény különböző cikkei és rendelkezései alapján annak érdekében, hogy segítse a részes államokat a jelentési kötelezettségeik teljesítésében, és a munkamódszerei 54-57. bekezdései szerint.

2. Erős bizonyíték támasztja alá, hogy a fogyatékossgal élő nők és lányok akadályokkal szembesülnek az élet legtöbb területén. Ezek az akadályok a fogyatékossgal élő nők és lányok elleni hátrányos megkülönböztetés többszörös és élet több területét érintő helyzeteket hozzák létre különösen a következők tekintetében: egyenlő esélyű hozzáférés az oktatáshoz, a gazdasági lehetőségekhez, a társadalmi interakcióhoz és az igazságszolgáltatáshoz; a törvény előtti egyenlőség;¹ és képesség a politikában való részvételre és a saját életük irányítására különböző helyzetekben, például az egészségügyi ellátás terén, beleértve a szexuális és reprodukzív egészségügyi szolgáltatásokat, és hogy hol és kivel akarnak élni.

I. Bevezetés

3. A fogyatékossgal kapcsolatos nemzetközi és nemzeti jogszabályok és politikák történelmileg elhanyagolták a fogyatékossgal élő nőkkel és lányokkal kapcsolatos szempontokat. Emellett a nőkre vonatkozó törvények és politikák hagyományosan figyelmen kívül hagyták a fogyatékossgal. Ez a láthatatlanság állandósította a fogyatékossgal élő nőkkel és lányokkal szembeni többszörös és interszekcionális hátrányos megkülönböztetési formákat.² A fogyatékossgal élő nőket gyakran megkülönböztetik a nemük és/vagy a fogyatékossguk miatt, és egyéb okok miatt is.

4. Ez az általános észrevétel az alábbi fogalmakat alkalmazza:

(a) „Fogyatékossgal élő nők”: minden fogyatékossgal élő nőre, lányra és fiatalkorúra vonatkozik;

(b) „Nem” és „nemi alapú”: a „nem” a biológiai különbségekre utal, a „nemi alapú” pedig azokra a jellemzőkre utal, amiket egy társadalom vagy kultúra férfiasnak vagy nőiesnek tekint;

(c) „Többszörös hátrányos megkülönböztetés”: az a helyzet, amelyben egy személy két vagy több alapon szenved hátrányos megkülönböztetést, ami fokozott vagy súlyosított hátrányos megkülönböztetéshez vezet.³ „Interszekcionális hátrányos megkülönböztetés”: olyan helyzet, ahol több

¹ Egészségügyi Világszervezet (WHO) és Világbank: *Fogyatékossgal élő személyekről szóló világjelentés* (Genf, 2011).

² Lásd: www.un.org/womenwatch/enable.

³ Lásd: Nőkkel Szembeni Megkülönböztetés Felszámolásával Foglalkozó Bizottság 25. számú általános ajánlása (2004) a különleges ideiglenes intézkedésekről, 12. bek.

ok áll egyidejű kapcsolatban egymással úgy, hogy elválaszthatatlanok egymástól.⁴ A hátrányos megkülönböztetés indokai többek között a következők lehetnek: életkor, fogyatékoság, etnikai, helyi, nemzeti vagy társadalmi származás, nemi identitás, politikai vagy más vélemény, faj, menekült, migráns vagy menedékkérő jogállás, vallás, nemi és szexuális irányultság.

5. A fogyatékosággal élő nők nem képeznek egyetlen homogén csoportot. Közéjük tartoznak a bennszülött nők; menekültek, migránsok, menedékkérők és országon belül a lakóhelyüket elhagyni kényszerült nők; őrizetben (kórházakban, bentlakásos intézményekben, fiatalkorúak börtönében vagy javítóintézetben és börtönben) lévő nők; szegénységben élő nők; különböző etnikai, vallási és faji háttérrel rendelkező nők; többszörös fogyatékosággal élő és magas támogatási szükségletű nők; albinizmussal élő nők; leszbikus, biszexuális és transzszexuális nők, valamint interszexuális személyek. A fogyatékosággal élő nők sokfélesége magában foglal minden típusú károsodást, más szóval fizikai, pszichoszociális, szellemi vagy érzékszervi feltételeket, amikhez vagy társulnak, vagy nem társulnak funkcionális korlátok. A fogyatékoságot az egyéni károsodás és a társadalmi és anyagi környezet közötti interakció szociális hatásaként értelmezzük, ahogy azt a fogyatékosággal élő személyek jogairól szóló Egyezmény 1. cikke leírja.

6. Az 1980-as évek óta történt fokozatos változás következett be a jog és a politika terén, és nőtt a fogyatékosággal élő nők elismerése. A Gyermek jogairól szóló Egyezmény és a Nőkkel szembeni hátrányos megkülönböztetés minden formájának felszámolásáról szóló egyezmény alapján kidolgozott joggyakorlat olyan aggályokra világított rá, amikkel foglalkozni kell a fogyatékosággal élő nők és lányok tekintetében, és végrehajtandó ajánlásokat is tettek. Politikai szinten különböző ENSZ testületek elkezdtek foglalkozni a fogyatékosággal élő nőket érintő kérdésekkel, és a inkluzív fejlesztésre vonatkozó számos regionális stratégia tartalmaz ilyen kérdéseket.

7. A fogyatékosággal élő személyek jogairól szóló Egyezmény 6. cikke válaszként született a fogyatékosággal élő nők és lányok jogai elismerésének hiányára, keményen dolgoztak azért, hogy az egyezmény tartalmazza ezt a cikket. A 6. cikk megerősíti az Egyezmény megkülönböztetés-mentes megközelítését, különösen a nők és a lányok tekintetében, és előírja, hogy a részes államok tegyenek többet annál, hogy tartózkodnak a diszkriminatív intézkedésektől, hanem fogadjanak el intézkedéseket a fogyatékosággal élő nők és lányok fejlődése, segítése és képessé tévése érdekében, és támogassák az olyan intézkedéseket, amelyek annak elismerése útján vonja be őket, hogy ők megkülönböztethetően jogok birtokosai, és biztosítsanak különböző csatornákat arra, hogy hallassák a hangjukat és képviseltesék magukat, növeljék a magabiztoságukat és a jogukat és hatáskörüket a döntéshozatalra az életüket befolyásoló valamennyi területen. A 6. cikknek iránymutatásul kell szolgálnia a részes államok számára ahhoz, hogy – az emberi jogokon alapuló megközelítésből kiindulva és a fejlődést szem előtt tartva – eleget tegyenek az Egyezményhez kapcsolódó azon kötelezettségeiknek, hogy előmozdítsák, megvédjék és teljesítsék a fogyatékosággal élő nők és a lányok emberi jogait.

8. A nemek szerinti egyenlőség az emberi jogok központi kérdése. Az egyenlőség az alapvető emberi jogi elv, ami eleve relatív és kontextus-specifikus. A nők emberi jogainak biztosítása először is megköveteli a törvényeket és politikákat alakító társadalmi struktúrák és hatalmi viszonyok, a gazdasági és társadalmi dinamika, a családi és közösségi élet és a kulturális hiedelmek átfogó megértését. A nemi alapú sztereotípiák korlátozhatják a nők lehetőségét a saját képességeik fejlesztésére, szakmai karrier befutására, és az életükkel és terveikkel kapcsolatos döntések meghozására. Mind a negatív, mind a látszólag jóindulatú sztereotípiák károsak lehetnek. A káros nemi alapú sztereotípiákat fel kell ismerni és kezelni kell az egyenlőség előmozdítása érdekében. Az Egyezmény rögzíti a többek között a nem és életkoron alapuló sztereotípiákkal, előítéletekkel és a fogyatékosággal élő személyekkel szembeni káros gyakorlatokkal szembeni küzdelem kötelezettségét az élet minden területén.

9. A 6. cikk egy kötelező megkülönböztetés mentességi és esélyegyenlőségi rendelkezés, amely egyértelműen tiltja a fogyatékosággal élő nők hátrányos megkülönböztetését, és támogatja az esélyegyenlőséget és az egyenlő kimeneti eredményeket. A fogyatékosággal élő nők és lányok sokkal valószínűbben találkoznak hátrányos megkülönböztetéssel, mint a fogyatékosággal élő férfiak és fiúk vagy a nem fogyatékos nők és lányok.

10. A Bizottság megjegyzi, hogy a 2013. áprilisi ülészak során a fogyatékosággal élő nőkről és lányokról szóló félnapos általános vita során a hozzájárulások rávilágítottak egy sor témára, és három, aggodalomra okot adó fő témát azonosítottak az emberi jogok védelmé tekintetében: erőszak, szexuális és reprodukciós egészségügy és jogok, továbbá diszkrimináció. Továbbá, a fogyatékosággal élő nőkre vonatkozó záró következtetéseiben a Bizottság aggodalmát fejezte ki a következők miatt: a fogyatékosággal élő nőkkel szembeni többszörös hátrányos megkülönböztetés és interszekcionális

⁴ Ugyanott. 28. sz. általános ajánlás (2010) a részes államok – a nőkkel szembeni hátrányos megkülönböztetés minden formájának felszámolásáról szóló Egyezmény 2. cikkében foglalt – alapvető kötelezettségeiről, 18. bek.

hátrányos megkülönböztetés előfordulása;⁵ a nemük, fogyatékoságuk és olyan más tényezők alapján⁶, amit a jogszabályok és politikák nem megfelelően kezelnek;⁷ úgymint az élethez való jogot;⁸ a törvény előtti egyenlőséget;⁹ a fogyatékosággal élő nőkkel és lányokkal szembeni erőszak állandó jelenlétét,¹⁰ beleértve a nemi erőszakot¹¹ és zaklatást;¹² kényszersterilizálást;¹³ női nemi szervek megcsonkítását;¹⁴ szexuális és gazdasági kizsákmányolást;¹⁵ intézménybe helyezést;¹⁶ a fogyatékosággal élő nők részvételének hiányát vagy nem elégséges részvétele a döntéshozatali folyamatokban¹⁷ a köz- és a politikai életben;¹⁸ nemi alapú szempontok figyelembe vételének hiányát a fogyatékosági politikák esetében;¹⁹ fogyatékosági jogi szempont hiányát a nemi alapú egyenlőséget előmozdító politikákban;²⁰ és a fogyatékosággal élő nők oktatását és foglalkoztatását támogató konkrét intézkedések hiányát vagy elégtelen számát.²¹

II. Normatív tartalom

11. Ez az általános kommentár annak a 6. cikknek az értelmezését tükrözi, amelynek előfeltételeként az Egyezmény 3. cikkében lefektetett alapelvek szolgálnak: a veleszületett méltóság, az egyéni autonómia tisztelete, beleértve a saját döntés meghozatalának szabadságát és a személyek függetlenségét; a hátrányos megkülönböztetéstől való mentesség; teljes és hatékony társadalmi részvétel és befogadás; a fogyatékosággal élő személyek különbözőségének tisztelete és elfogadásuk az emberi sokszínűség, valamint az emberiség részeként; esélyegyenlőség; hozzáférhetőség; a nők és férfiak közötti egyenlőség; a fogyatékosággal élő gyermekek formálódó képességeinek tisztelete, és a fogyatékosággal élő gyermekek identitásuk megőrzéséhez fűződő jogának tiszteletben tartása.

12. A 6. cikk egy átfogó cikk, amely kapcsolódik az Egyezmény többi cikkéhez. Emlékeztetnie kell a részes államokat arra, hogy a fogyatékosággal élő nők és lányok jogait vegyék fel minden olyan intézkedésbe, amelyek célja az Egyezmény végrehajtása. Így különösen pozitív intézkedéseket kell hozni annak biztosítása érdekében, hogy a fogyatékosággal élő nőket megvédjék a többszörösen hátrányos megkülönböztetéstől, és másokkal azonos alapon élvezhessék az emberi jogok és alapvető szabadságokat.

6. cikk (1) bekezdés

13. A 6. cikk (1) bekezdése elismeri, hogy a fogyatékosággal élő nők és lányok többszörösen hátrányos megkülönböztetésnek vannak kitéve, és megköveteli, hogy a részes államok olyan intézkedéseket hozzanak, amelyek biztosítják a fogyatékosággal élő nők számára valamennyi emberi jog és alapvető szabadság teljes és egyenlő élvezetét. Az Egyezmény a többszörösen hátrányos megkülönböztetésre hivatkozik az 5. cikk (2) bekezdésben, amely nemcsak azt írja elő a részes államoknak, hogy tiltsák meg a fogyatékoságon alapuló hátrányos megkülönböztetés bármilyen formáját, hanem azt is, védelmet biztosítsanak az egyebeken alapuló hátrányos megkülönböztetéssel szemben is.²² A Bizottság a joggyakorlatába felvette a többszörösen és interszekcionális hátrányos megkülönböztetéssel szembeni intézkedésekre való hivatkozást.²³

⁵ Lásd például: CRPD/C/SLV/CO/1, 17. bek., és CRPD/C/UKR/CO/1, 9. bek.

⁶ Lásd például: CRPD/C/AUT/CO/1, 17. bek., és CRPD/C/ECU/CO/1, 16. bek.

⁷ Lásd például: CRPD/C/BRA/CO/1, 16. bek., és CRPD/C/EU/CO/1, 20. bek.

⁸ Lásd például: CRPD/C/MEX/CO/1, 34. bek., és CRPD/C/AZE/CO/1, 18. bek.

⁹ Lásd, például, CRPD/C/ARG/CO/1, 31. bek.

¹⁰ Lásd, például, CRPD/C/BEL/CO/1, 30. bek.

¹¹ Lásd például: CRPD/C/AUS/CO/1, 16. bek., és CRPD/C/CHN/CO/1 és Corr. 1, 57., 65. és 90. bek.

¹² Lásd például: CRPD/C/SLV/CO/1, 37. bek., és CRPD/C/CZE/CO/1, 34. bek.

¹³ Lásd például: CRPD/C/MUS/CO/1, 29. bek., és CRPD/C/NZL/CO/1, 37. bek.

¹⁴ Lásd például: CRPD/C/GAB/CO/1, 40. bek., és CRPD/C/KEN/CO/1, 33. bek.

¹⁵ Lásd például: CRPD/C/DOM/CO/1, 32. bek., és CRPD/C/PRY/CO/1, 17. bek.

¹⁶ Lásd például: CRPD/C/HRV/CO/1, 23. bek., és CRPD/C/SVK/CO/1, 55. bek.

¹⁷ Lásd például: CRPD/C/QAT/CO/1, 13. bek., és CRPD/C/ECU/CO/1, 12. és 16. bek.

¹⁸ Lásd például: CRPD/C/CRI/CO/1, 13. bek., és CRPD/C/ECU/CO/1, 16. bek.

¹⁹ Lásd például: CRPD/C/SWE/CO/1, 13. bek., és CRPD/C/KOR/CO/1, 13. bek.

²⁰ Lásd például: CRPD/C/AZE/CO/1, 16. bek., és CRPD/C/ESP/CO/1, 21. bek.

²¹ Lásd például: CRPD/C/DNK/CO/1, 18. bek., és CRPD/C/NZL/CO/1, 16. bek.

²² Lásd: Nőkkel Szembeni Megkülönböztetés Felszámolásával Foglalkozó Bizottság 25. számú általános ajánlás, 12. bek.

²³ Lásd többek között: CRPD/CMUS/CO/1, CRPD/C/BRA/CO/1, CRPD/C/CZE/CO/1, CRPD/C/DNK/CO/1, CRPD/C/AUS/CO/1, CRPD/C/SWE/CO/1 és CRPD/C/DEU/CO/1.

14. Az Egyezmény 2. cikke a „fogyatékoság alapján történő hátrányos megkülönböztetés”-t úgy határozza meg, mint bármilyen, a fogyatékoságon alapuló megkülönböztetést, kizárást vagy korlátozást, amelyeknek az a célja vagy a hatása, hogy csorbítsa vagy megsemmisítse a politikai, gazdasági, társadalmi, kulturális, polgári vagy bármely más területen fennálló emberi jogoknak és alapvető szabadságjogoknak másokkal azonos alapon való elismerését, élvezetét vagy gyakorlását. Magában foglalja a hátrányos megkülönböztetés minden formáját, beleértve az ésszerű alkalmazkodás megtagadását. A nőkkel szembeni hátrányos megkülönböztetés minden formájának felszámolásáról szóló Egyezmény 1. cikke a „nőkkel szembeni hátrányos megkülönböztetés”-t úgy határozza meg, mint a nemi hovatartozás miatti minden olyan megkülönböztetést, kizárást vagy korlátozást, amelynek az a hatása vagy célja, hogy csorbítsa vagy megsemmisítse a politikai, gazdasági, társadalmi, kulturális, polgári vagy bármely más területen fennálló emberi jogoknak és alapvető szabadságjogoknak nők általi élvezetét vagy gyakorlását a férfiak és a nők közötti egyenlőség alapján, függetlenül a családi állapotuktól.

15. A fogyatékosággal élő személyek jogairól szóló Egyezmény 2. cikk szerint az „ésszerű alkalmazkodás” az elengedhetetlen és megfelelő módosításokat és változtatásokat jelenti, amelyek nem jelentenek aránytalan és indokolatlan terhet, és adott esetben szükségesek, hogy biztosítsák a fogyatékosággal élő személy alapvető emberi jogainak és szabadságainak a mindenkit megillető, egyenlő mértékű élvezetét és gyakorlását. Következésképpen, és összhangban az Egyezmény 5. cikk (2) bekezdésével, a részes államoknak egyenlő és hatékony jogi védelmet kell garantálniuk a fogyatékosággal élő személyek számára mindenfajta hátrányos megkülönböztetéssel szemben. A Nőkkel Szembeni Hátrányos Megkülönböztetés Megszüntetésével Foglalkozó Bizottság az újabb joggyakorlatában hivatkozást tett az ésszerű alkalmazkodásra a fogyatékosággal élő nők foglalkoztatáshoz való hozzáféréseivel összefüggésben.²⁴ Az ésszerű alkalmazkodás biztosításának kötelezettsége egy ex mine kötelezettség, ami azt jelenti, hogy attól a pillanattól kezdve végrehajtható, amikor a személy azt egy adott helyzetben kéri, hogy adott összefüggésben másokkal egyenlő alapon élvezhesse a saját jogait. Az ésszerű alkalmazkodás fogyatékosággal élő nők számára való biztosításának elmaradása az 5. és 6. cikkek szerinti hátrányos megkülönböztetésnek minősülhet.²⁵ Az ésszerű alkalmazkodásra példa lehet olyan elérhető hely kialakítása a munkahelyen, amely lehetővé teszi, hogy egy fogyatékosággal élő nő szoptasson.

16. Az interszekcionális hátrányos megkülönböztetés fogalma elismeri, hogy az egyének nem egy homogén csoport tagjaként tapasztalnak hátrányos megkülönböztetést, hanem mint többdimenziós identitási rétegekkel, jogállással és életkörülményekkel rendelkező egyének. Elismeri a többszörös és egymást metsző hátrányos megkülönböztetési formák által az egyénnek okozott megnövekedett hátrányok megélt valóságát és élményét, amit célzott intézkedéseket követel meg a lebontott adatgyűjtés, konzultáció, döntéshozatal, a megkülönböztetés elleni politikák végrehajthatósága és hatékony jogorvoslat biztosítása terén.

17. A fogyatékosággal élő nőkkel és lányokkal szembeni hátrányos megkülönböztetés számos formát ölthet: (a) közvetlen hátrányos megkülönböztetés; (b) közvetett hátrányos megkülönböztetés; (c) hátrányos megkülönböztetés társítás útján; (d) ésszerű alkalmazkodás megtagadása; és (e) strukturális vagy rendszerszintű hátrányos megkülönböztetés. A formájától függetlenül tart a hátrányos megkülönböztetés hatása sérti a fogyatékosággal élő nők jogait:

(a) Közvetlen hátrányos megkülönböztetés akkor jelentkezik, amikor a fogyatékosággal élő nőket kedvezőtlenebb módon kezelik egy hasonló helyzetben levő más személyt valamilyen tiltott ok miatt. Ide tartoznak az olyan tiltott indokokon alapuló hátrányos cselekmények vagy mulasztások, ahol nincs hasonló összehasonlítható helyzet.²⁶ Például: közvetlen hátrányos megkülönböztetés történik, ha a bírósági eljárásban figyelmen kívül hagyják az értelmi vagy pszichoszociális fogyatékosággal élő nők tanúvallomását a jogképességük miatt, ezzel megtagadva az ilyen nőktől – mint az erőszak áldozataitól – az igazságszolgáltatást és a hatékony jogorvoslatot;

(b) A közvetett hátrányos megkülönböztetés olyan törvényekre, politikákra vagy gyakorlatokra utal, amelyek semlegesnek tűnnek, ha a felszínen vizsgáljuk őket, de amelyeknek ennek ellenére aránytalanul negatív hatásuk van²⁷ a fogyatékosággal élő nőkre. Például: lehet, hogy az egészségügyi létesítmények semlegesnek tűnnek, de diszkriminatívak, ha nem biztosítanak hozzáférhető vizsgálóágyakat a nőgyógyászati szűrésekhez;

²⁴ Lásd például: CEDAW/C/HUN/CO/7-8 és Corr. 1, 45. bek.

²⁵ Fogyatékosággal Élő Személyek Jogaival Foglalkozó Bizottság, 2. számú általános észrevétel (2014) a hozzáférhetőségről.

²⁶ Lásd: Gazdasági, Szociális és Kulturális Jogi Bizottság, 20. sz. általános észrevétele (2009) a hátrányos megkülönböztetés tilalmáról a gazdasági, szociális és kulturális jogok terén, 10. bek.

²⁷ Ugyanott.

(c) A társítás útján való hátrányos megkülönböztetés a személyeknek egy fogyatékossgal élő személlyel való társítása alapján történő hátrányos megkülönböztetését jelenti. A nők a gondozói szerepükben gyakran tapasztalnak hátrányos megkülönböztetést társítás útján. Például: a fogyatékos gyermek anyjával szemben a munkáltató hátrányos megkülönböztetést alkalmaz, ha attól fél, hogy a gyermeke miatt kevésbé vonható be vagy kevésbé áll rendelkezésre;

(d) Az ésszerű alkalmazkodás megtagadása olyan hátrányos megkülönböztetés, amely akkor jelentkezik, ha annak ellenére megtagadják a szükséges és megfelelő módosításokat és változtatásokat (amely nem jelentenek aránytalan vagy indokolatlan terhet), hogy azok szükségesek annak biztosítása érdekében, hogy a fogyatékossgal élő nők másokkal egyenlő alapon élvezhessék az emberi jogukat és alapvető szabadságaikat.²⁸ Például: egy fogyatékossgal élő nőtől megtagadják az ésszerű alkalmazkodást, ha az épített környezet megközelíthetlensége miatt nem tud részt venni mammográfiai vizsgálaton egy egészségügyi központban;

(e) A strukturális vagy rendszerszintű hátrányos megkülönböztetés a diszkriminatív intézményi viselkedés, diszkriminatív kulturális hagyományok és diszkriminatív társadalmi normák és/vagy a szabályok rejtett vagy nyílt mintáiban tükröződik. A nemi alapú és fogyatékossgal miatti sztereotipizálás, ami ilyen hátrányos megkülönböztetéshez vezethet, elválaszthatatlanul összekapcsolódik a kifejezetten a fogyatékossgal élő nőkre vonatkozó politikák, rendeletek és szolgáltatások hiányával. Például: a nemi alapú és a fogyatékossgal interszekcionalitásán alapuló sztereotípiák miatt a fogyatékossgal élő nők akadályokkal szembesülhetnek, ha erőszak miatt akarnak feljelentést tenni, például, mert a rendőrség, az ügyészség és a bíróságok nem hisznek nekik vagy visszautasítják őket. Hasonlóképpen: a káros gyakorlatok erősen kapcsolódnak a szociálisan megkonstruált nemi szerepekhez és hatalmi viszonyokhoz és erősítik azokat, amelyek viszont a fogyatékossgal élő nőkkel kapcsolatos negatív megítéléseket vagy diszkriminatív hiedelmeket tükröznek, mint például azt a hiedelmet, hogy a HIV/AIDS betegségben szenvedő férfiak gyógyíthatók azáltal, hogy a fogyatékossgal élő nőkkel közösjenek.²⁹ A fogyatékossgal élő nőkre vonatkozó káros sztereotípiák megakadályozását szolgáló tudatosság, képzés és politikák hiánya az állami tisztviselők körében, legyenek tanárok, egészségügyi szolgáltatók, rendőrök, ügyészek vagy bírák, vagy akár a nagy nyilvánosság, gyakran jogsértésekhez vezethet.

18. A fogyatékossgal élő nők többszörös hátrányos megkülönböztetésnek lehetnek kitéve nemcsak a nyilvánosság világában, hanem a privát szférában is, például a családon belül vagy privát szociális szolgáltatóknál. A nemzetközi emberi jogi törvények régóta elismerik a részes állam felelősségét a magán, nem-állami szereplők által elkövetett hátrányos megkülönböztetésért.³⁰ A részes államoknak jogszabályokat és eljárásokat kell elfogadniuk, amelyek kifejezetten elismerik a többszörös hátrányos megkülönböztetést, hogy lehetővé tegyék az egynél több hátrányos megkülönböztetési alapon érvényesített panaszokat a felelősség és jogorvoslatok meghatározása körében.

6. cikk (2) bekezdés

19. A 6. cikk (2) bekezdés a nők fejlődésével, előmenetelével és szerepének megerősítésével foglalkozik. Ez azt feltételezi, hogy az Egyezményben foglalt jogok garantálhatók a nők számára, ha a részes államok a megfelelő eszközökkel törekednek ezen jogok megvalósítására és támogatására az Egyezményben tárgyalt összes területen.

20. Az Egyezménnyel összhangban a részes államok „minden megfelelő intézkedést” kötelesek megtenni valamennyi emberi jog és alapvető szabadság minden fogyatékossgal élő személy számára történő biztosítása és teljes megvalósításának előmozdítása érdekében. Az intézkedések lehetnek jogalkotási, oktatási, igazgatási, kulturális, politikai, nyelvi vagy más jellegűek. Az intézkedések akkor megfelelőek, ha tiszteletben tartják az Egyezmény elveit, beleértve azt a célt, hogy a fogyatékossgal élő nők számára garantálják az Egyezményben rögzített emberi jogok és alapvető szabadságok gyakorlását és élvezetét. Az intézkedések lehetnek átmenetiek vagy tartósak, és meg kell fékezniük a jogilag és ténylegesen fennálló egyenlőtlenséget. Míg a különleges ideiglenes intézkedésekre (például: kvótákra) a

²⁸ Lásd a fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló Egyezmény 2. cikkét.

²⁹ Lásd: A/HRC/20/5 és Corr. 1, 24. bek.

³⁰ Lásd: Emberi Jogi Bizottsága 18. számú általános észrevétele (1989) a hátrányos megkülönböztetés tilalmáról, 9. bek., és 28. számú általános észrevétele (2000) a férfiak és nők jogai közötti egyenlőségről, 31. bek.; Gazdasági, Szociális és Kulturális Jogok Bizottsága 20. számú általános észrevétele 11. bek.; Nők Elleni Hátrányos Megkülönböztetés Megszüntetésével Foglalkozó Bizottság 28. számú általános észrevétele, 9. bek., és Faji Megkülönböztetés Megszüntetésének Bizottsága 25. számú általános észrevétele (2000) a faji megkülönböztetés nemi alappal összefüggő dimenziói, 1. és 2. bek.

strukturális vagy rendszerszintű többszörös hátrányos megkülönböztetés leküzdéséhez lehet szükség, a hossza ható intézkedések, mint például a fogyatékossgal élő nőknek az élet minden területén történő egyenlő részvételét biztosító jogszabályok és politikák reformja nélkülözhetetlen előfeltétele a fogyatékossgal élő nők érdemi egyenlősége megvalósításának.

21. Minden intézkedéseknek biztosítania kell a fogyatékossgal élő nők teljes körű fejlődését, előmenetelét és képessé tevését. Bár a fejlődés a gazdasági növekedésre és a szegénység felszámolására vonatkozik, nemcsak ezekre a területekre korlátozódik. Míg többek között az oktatás, a foglalkoztatás, a jövedelem-termelés és az erőszak elleni küzdelem terén a nemi alapokra és a fogyatékossgal élő nők gazdasági szerepének megerősítésére, további intézkedések szükségesek az egészségügy tekintetében és a politikában, kultúrában és sportban való részvételhez.

22. A fogyatékossgal élő nők előrehaladása és képessé tévése érdekében az intézkedéseknek túl kell mutatniuk a fejlődés célján, és célul kell tűzniük a fogyatékossgal élő nők helyzetének javítását a teljes életútjuk során. Nem elég figyelembe venni a fogyatékossgal élő nőket a fejlesztési intézkedések meghatározása során; ehelyett a fogyatékossgal élő nőknek képesnek kell lenniük a társadalomban való részvételre és az ahhoz való hozzájárulásra.

23. Az emberi jogokon alapuló megközelítésnek megfelelően a fogyatékossgal élő nők megerősítése a közösséget érintő döntéshozatalban való részvételük előmozdítását jelenti. A fogyatékossgal élő nők és lányok történelmileg számos akadállyal szembesültek a közösségi döntéshozatalban való részvételükkel kapcsolatban. A hatalmi egyensúlytalanságok és a hátrányos megkülönböztetés többszörös formái miatt kevesebb lehetőségük van szervezeteket alapítani vagy azokhoz csatlakozni, amelyek képviselik az igényeiket mint fogyatékossgal élő nők és személyek. A részes államok kötelesek közvetlenül elérni a fogyatékossgal élő nőkhöz és lányokhoz, és megfelelő intézkedéseket hozni annak biztosítására, hogy az ő nézőpontjukat is teljes mértékben figyelembe vegyék, és hogy ne érje őket semmilyen megtorlás az álláspontjuk vagy az aggályaik kifejezése miatt, különösen a szexuális és reprodukív egészséggel és jogokkal, valamint a nemi alapú erőszakkal kapcsolatban, beleértve a nemi erőszakot. Végül: a részes államoknak a fogyatékossgal élő képviselői szervezeteinek részvételét nemcsak a fogyatékossgal-specifikus tanácsadó testületekben és mechanizmusokban kell támogatniuk.³¹

III. A részes államok kötelezettségei

24. Az Egyezményhez kapcsolódó részes államok kötelesek tiszteletben tartani, megvédeni és teljesíteni a fogyatékossgal élő nők jogait mind a 6. cikk, mind a többi anyagi jogi rendelkezés alapján, annak érdekében, hogy biztosítsák számukra az összes emberi jog és alapvető szabadságok élvezetét gyakorlását. Ezek a kötelezettségek jogi, politikai, közigazgatási, oktatási és egyéb intézkedéseket jelentenek.

25. A tiszteletben tartás kötelezettsége megköveteli, hogy a részes államok tartózkodjanak a fogyatékossgal élő nők állampolgári jogainak zavarásától. Ezért el kell törölni az olyan meglévő törvényeket, rendeleteket, szokásokat és gyakorlatokat, amelyek a fogyatékossgal élő nők elleni hátrányos megkülönböztetést jelentenek. Azok a törvények, amelyek nem teszik másokkal azonos alapon lehetővé a fogyatékossgal élő nők számára a házasságot, vagy hogy megválasszák a gyermekeik számát és karkülönbségét, gyakori példák az ilyen hátrányos megkülönböztetésre. Emellett a tiszteletben tartás azt jelenti, hogy tartózkodni kell bármilyen olyan cselekmény vagy gyakorlat folytatásától, amely nem egyeztethető össze a 6. cikkel és az egyéb anyagi jogi rendelkezésekkel, és annak biztosítását, hogy a hatóságok és a közintézmények ezeknek megfelelően tevékenykednek.³²

26. A megvédés kötelezettsége azt jelenti, hogy a részes államoknak biztosítaniuk kell, hogy harmadik fél sem sértse meg a fogyatékossgal élő nők jogait. Így a részes államoknak megfelelő intézkedéseket kell tenniük a nem alapuló és/vagy bármilyen személy, szervezet vagy magánvállalkozás általi hátrányos megkülönböztetés megszüntetésére. Ez magában foglalja azt a kötelezettséget is, hogy kellő gondossággal járjanak el az erőszak vagy az emberi jogok megsértésének megakadályozása, a sértettek és tanúk erőszakkal szembeni megvédése, a vizsgálatok, a bünüldözés és a felelősök megbüntetésére terén, beleértve a magánszféra szereplőit, és hogy hozzáférést biztosítsanak jogorvoslati lehetőségekhez és a

³¹ Lásd: A/HRC/31/62, 70. bek.

³² Lásd: Egyezmény a fogyatékossgal élő személyek jogairól, 4. cikk (1) bekezdés (d) pont.

jóvátételhez, amennyiben az emberi jogok megsértése fordul elő.³³ Például: a részes államok támogathatják igazságügyi szakemberek képzését annak érdekében, hogy hatékony jogorvoslatok álljanak rendelkezésre azon fogyatékossgal élő nők számára, akik az erőszak áldozatai lettek.

27. A teljesítés kötelezettsége egy folyamatos és dinamikus kötelezettséget ír elő a fogyatékossgal élő nők fejlődésének, előmenetelének és képessé tevésének biztosításához szükséges intézkedések meghozatalára és alkalmazására. A részes államoknak kettős megközelítést kell alkalmaznia: (a) a fogyatékossgal élő nők és lányok érdekeinek és jogainak szisztematikus érvényesítése a nőkre, gyermekkorra és a fogyatékossga vonatkozó minden nemzeti cselekvési tervben, stratégiában³⁴ és politikában, valamint a például a nemi alapú egyenlőségre, egészségre, erőszakra, oktatásra, politikai részvételre, foglalkoztatásra, az igazságüghöz való hozzáférésre és a szociális védelemre vonatkozó ágazati tervekben; és (b) kifejezetten a fogyatékossgal élő nőket érintő célzott és figyelemmel kísért akciók. A kettős megközelítés elengedhetetlen az egyenlőtlenség csökkentéséhez a részvétel és a jogok gyakorlása tekintetében.

IV. A 6. cikk és az Egyezmény más cikkei közötti kapcsolat

28. A 6. cikk minden területet érintő jellege elválaszthatatlanul összekapcsolja azt az Egyezmény összes többi anyagi jogi rendelkezésével. Amellett, hogy kapcsolódik azokhoz a cikkekhöz, amelyek kifejezett hivatkozást tartalmaznak a nemre és/vagy a nemi alapra, a 6. cikk különösen összefügg a fogyatékossgal élő nőkkel szembeni erőszakkal (16. cikk) és a szexuális és reprodukív egészséggel és jogokkal, köztük az otthon és a család tiszteletben tartásának jogával (23. és 25. cikkek) foglalkozó cikkekkkel; valamint az egyéb cikkeken a fogyatékossgal élő nők elleni hátrányos megkülönböztetés témaköreivel.

A. Mentesség a kizsákmányolástól, erőszaktól és visszaélésektől (16. cikk)

29. A fogyatékossgal élő nők fokozottabban vannak kitéve az erőszak, a kizsákmányolás és a visszaélés veszélyének, mint más nők.³⁵ Az erőszak lehet interperszonális vagy intézményi és/vagy strukturális. Az intézményi és/vagy strukturális erőszak a strukturális egyenlőtlenség vagy intézményi diszkrimináció bármilyen olyan formája, ami a nőt alárendelt helyzetben tartja akár fizikailag, akár ideológiailag, összehasonlítva a családjában,³⁶ háztartásában vagy közösségében levő más emberekkel.

30. A kizsákmányolástól, erőszaktól és visszaélésektől való mentességhez való jog fogyatékossgal élő nők általi élvezetét gátolhatja káros sztereotípiák, amelyek növelik az erőszak tapasztalásának kockázatát. A káros sztereotípiák, amelyek a fogyatékossgal élő nőket infantilizálják és megkérdőjelezik a döntéshozatali képességüket, a fogyatékossgal élő nőkkel kapcsolatos olyan felfogások, hogy aszexuálisak vagy hiperszexuálisak, továbbá a babona által erősen befolyásolt téves hiedelmek és mítoszok, amelyek növelik az albinizmussal élő nőkkel szembeni szexuális erőszak kockázatát³⁷, mind-mind akadályozzák, hogy a fogyatékossgal élő nők gyakorolják a 16. cikkben meghatározott jogukat.

31. Többek között a következő példák jelentenek a fogyatékossgal élő nőkkel erőszakot, kizsákmányolást és/vagy visszaélést, amik sértik a 16. cikket: fogyatékossgal elszívése erőszak vagy fizikai erőhatás miatt; gazdasági kényszer; emberkereskedelem és megtevesztés; téves tájékoztatás; elrejtés; szabad és tájékozott beleegyezés és jogi kényszer; elhanyagolás, beleértve gyógyszeres kezelés fenntartását vagy az ahhoz való hozzáférés megtagadását; kommunikációs segédeszközök eltávolítása vagy ellenőrzése és a kommunikációban való segítség visszautasítása; a személyes mobilitás és elérhetőség megtagadása például a megközelítést biztosító eszközök (pl. rámpák), a segédeszközök (például fehér bot) vagy mobilitási eszközök (kerekeszék) megszüntetése vagy megsemmisítése útján; a gondozók megtagadják a segítséget a napi tevékenységekhez, például a fürdés, menstruáció és/vagy tisztálkodás, öltözködés és étkezés során, ami hátráltatja az önállóan élethez és a megalázó bánásmóddal szembeni mentességhez való jog élvezetét; az élelmiszer vagy víz visszatartása vagy az ezzel való

³³ Lásd: a Nők Elleni Hátrányos Megkülönböztetés Megszüntetésével Foglalkozó Bizottság 31. számú közös általános ajánlását/a Gyermekjogi Bizottság 18. számú (2014) általános észrevételét a káros gyakorlatokról, 6. lábjegyzet.

³⁴ Lásd: Egyezmény a fogyatékossgal élő személyek jogairól, 4. cikk (1) bekezdés (c) pont.

³⁵ Lásd: A/67/227, 13. bek.

³⁶ Lásd: CRPD/C/BEL/CO/1, 9. bek.

³⁷ Lásd: A/HRC/24/57, 74. bek.

fenyegetés; félelemkeltés fenyegetéssel zaklatás, szóbeli bántalmazás és a fogyatékoság miatti neveltségessé tétel útján; háziállatok vagy segítő kutyák bántalmazása, eltávolítása vagy megölése, vagy tárgyak elpusztítása, vagy ezzel való fenyegetés; pszichológiai manipuláció; és ellenőrzés gyakorlása, például a családdal, barátokkal és másokkal való személyes vagy virtuális kapcsolattartás korlátozása útján.

32. Az erőszak, kizsákmányolás és visszaélés bizonyos formái kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmódnak vagy büntetésnek és számos nemzetközi emberi jogi egyezmény megsértésének minősülhetnek. Ilyenek többek között a következők: kényszerített, kierőszakolt és egyébként akaratlan terhesség vagy sterilizálás;³⁸ bármilyen orvosi eljárás vagy beavatkozás, amit szabad és tájékozott beleegyezés nélkül hajtottak végre, beleértve a fogamzásgátláshoz és a terhességmegszakításhoz kapcsolódó eljárásokat és beavatkozásokat; invazív és visszafordíthatatlan sebészeti gyakorlatok, például agysebészet, a női nemi szerv megcsonkítása és interszexuális gyermekeken a tájékozott beleegyezésük nélkül végzett műtét vagy kezelés; elektrosokk-kezelés alkalmazása és kémiai, fizikai és mechanikai korlátozások használata; elkülönítés vagy félreállítás.

33. A fogyatékosággal élő nők elleni szexuális erőszak magában foglalja a nemi erőszakot.³⁹ Szexuális visszaélés előfordul bármilyen környezetben, az állami és nem állami intézményekben és a családon vagy a közösségen belül is. Néhány fogyatékosággal élő nő, különösen a siket és siketvak nők⁴⁰, továbbá az értelmi fogyatékos nők az erőszak és visszaélés még nagyobb kockázatának lehetnek kitéve az elszigeteltségük, függőségük vagy elnyomásuk miatt.

34. A fogyatékosággal élő nők gazdasági kizsákmányolás áldozatává válhatnak a károsodásuk miatt, ami viszont további erőszaknak teheti ki őket. Például a fizikai vagy látható károsodásokkal élő nők embercsempészet áldozatai lehetnek kényszerkoldulás céljából, mert úgy gondoljuk, hogy magasabb fokú nyilvános együttérzést váltanak ki.⁴¹

35. A fiúk gyakori kedvezményes ellátása és kezelése azt jelenti, hogy a fogyatékosággal élő lányok elleni erőszak elterjedtebb, mint az a fogyatékosággal élő fiúk elleni vagy mint általánosságban a lányok elleni erőszak. A fogyatékosággal élő lányok elleni erőszak magában foglalja a nemi alapú elhanyagolást, a megalázást, az elrejtést, elhagyást és a visszaélést, beleértve a szexuális visszaélést és a szexuális kizsákmányolást, ami a pubertás alatt növekszik. Jelentősen valószínűbb az is, hogy a fogyatékosággal élő gyermekeket a születéskor nem veszik nyilvántartásba,⁴² ami kizsákmányolásnak és erőszaknak teszi ki őket. A fogyatékosággal élő lányok különösen a családtagok és gondviselők által elkövetett erőszak kockázata miatt veszélyeztetettek.⁴³

36. A fogyatékosággal élő lányok különösen veszélyeztetettek a káros gyakorlatok által, amiket szociokulturális és vallási szokásokra és értékekre hivatkozva igazolnak. Például a fogyatékosággal élő lányok nagyobb valószínűséggel halnak meg ennek eredményeként „kegyes gyilkosság”, következtében, mint a fogyatékos fiúk, mert a családjuk nem hajlandó felnevelni a fogyatékos lányt vagy nem kap ehhez támogatást.⁴⁴ A káros gyakorlatok további példái közé tartozik a gyermekgyilkosság,⁴⁵ „lélekbirtoklási” vádak és az etetés és táplálkozási korlátozások. Ezen felül a fogyatékosággal élő lányok, és különösen az értelmi fogyatékos lányok házasságát azzal az ürüggyel igazolják, hogy a jövőben biztonságot, gondoskodást és finanszírozást kapnak. A gyermekházasság viszont hozzájárul a nagyobb arányú iskolai lemorzsolódáshoz és a korai és gyakori szüléshez. A fogyatékosággal élő lányok társadalmi elszigeteltséget, szegregációt és kizsákmányolást tapasztalnak a családon belül, többek között azáltal, hogy kiszorulnak a családi programokból, megakadályozzák az otthon elhagyását, kényszerítik őket fizetetlen házimunka végzésére és megtiltják számukra, hogy iskolába járjanak.

37. A fogyatékosággal élő nők ugyanolyan káros gyakorlatoknak vannak kitéve, mint amiket a nem fogyatékos nők ellen követnek el, mint például: kényszerházasság, a női nemi szerv megcsonkítása, az úgynevezett becsület nevében elkövetett bűncselekmények, hozománnyal összefüggő erőszak,

³⁸ Lásd: CRPD/C/MEX/CO/1, 37. bek.

³⁹ Lásd: A/67/227, 35. bek.

⁴⁰ Lásd: CRPD/C/BRA/CO/1, 14. bek.

⁴¹ Lásd: A/HRC/20/5 és Corr. 1, 25. bek.

⁴² Lásd például: CRPD/C/TGO/CO/3-4, 8. és 39. bek.

⁴³ *A világ gyermekeinek helyzete 2013: fogyatékosággal élő gyermekek* (Egyesült Nemzetek kiadvány, értékesítési szám: E.13.XX.1).

⁴⁴ Lásd: A/HRC/20/5 és Corr. 1, 24. bek.

⁴⁵ Ugyanott.

özvegyiséggel kapcsolatos gyakorlatok és boszorkányság vádja.⁴⁶ Ezeknek a káros gyakorlatoknak a következményei messze túlmutatnak a társadalmi kirekesztésen. Megerősítik a káros nemi sztereotípiákat, állandósítják az egyenlőtlenségeket, és hozzájárulnak a nők és lányok elleni hátrányos megkülönböztetéshez. Fizikai és lelki erőszakot és gazdasági kizsákmányolást eredményezhetnek. A kultúra patriarchális értelmezésén alapuló káros gyakorlatok nem hívhatók fel a fogyatékossgal élő nők és lányok elleni erőszak indoklására. Ezen túlmenően, a fogyatékossgal élő nők és lányok különösen ki vannak téve a „szüzpróba”⁴⁷ és a HIV/AIDS-szel kapcsolatos tévhitek, „a szüzerőszakolás” kockázatának.⁴⁸

B. Szexuális és reprodukív egészség és jogok, beleértve az otthon és a család tiszteletben tartását (23. és 25. cikkek)

38. A fogyatékossgal és a nemi alaphoz kapcsolódó jogtalan sztereotípiák a hátrányos megkülönböztetés egy formáját jelentik, aminek különösen komoly hatása van a szexuális és reprodukív egészség és jogok élvezetére, valamint családalapításhoz való jogra. A fogyatékossgal élő nőket érintő ártalmas sztereotípiák közé tartozik az a meggyőződés, hogy ők aszexuálisak, alkalmatlanok, irracionálisak, hiányzik náluk a kontroll és/vagy hiperszexuálisak. Mint minden nő, a fogyatékossgal élő nőknek is joga van megválasztani a gyermekeik számát és korkülönbségét, valamint arra a jogra, hogy irányítsák a szexualitásukkal kapcsolatos ügyeket és szabadon és felelősségteljesen, kényszerítéstől, hátrányos megkülönböztetéstől és erőszaktól mentesen dönthessenek azokban, beleértve a szexuális és reprodukív egészséget.⁴⁹

39. A fogyatékossgal élő nők többszörös akadályokkal szembesülnek a szexuális és reprodukív egészség és jogok élvezete, a törvény előtti egyenlőség és az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférés tekintetében. A nemi alapú vagy a fogyatékossgal alapuló többszörös hátrányos megkülönböztetésből eredő korlátokon túlmenően, bizonyos fogyatékos nők, például a menekültek, migránsok és menedékkérők, további akadályokkal szembesülnek, mert megtagadják tőlük az egészségügyi ellátáshoz való hozzáférést. A fogyatékossgal élő nők káros eugenikai sztereotípiákkal is szembesülhetnek, amelyek azt feltételezik, hogy fogyatékossgal élő gyermekeknek adnak életet, ami elbátortalanítja a fogyatékossgal élő nőket az anyaságtól vagy megakadályozza őket abban.⁵⁰

40. Megtagadhatják az információt és a kommunikációt, beleértve az átfogó szexuális nevelést, a fogyatékossgal élő nőktől olyan káros sztereotípiák alapján, amelyek azt feltételezik, hogy ők aszexuálisak, és hogy ezért nincs másokkal azonos alapon szükségük ilyen információkra. Az is lehet, hogy az információ nem áll rendelkezésre hozzáférhető formátumban. A szexuális és reprodukív egészségre vonatkozó információ magában foglalja a szexuális és reprodukív egészségre vonatkozó információ minden szempontját, beleértve az anyai egészséget, a fogamzásgátlókat, a családtervezést, a szexuális úton terjedő fertőzéseket, a HIV megelőzését, a biztonságos abortuszt és az abortusz utáni ellátást, a meddőségi és a termékenységi lehetőségeket, és a nemi szerveket érintő rákot.⁵¹

41. A szexuális és reprodukív egészséggel kapcsolatos információhoz való hozzáférés hiánya a fogyatékossgal élő nők számára, különösen az értelmi fogyatékos nők és a siket vagy siketvak nők számára, növelheti a szexuális erőszaknak való kitettség kockázatát.⁵²

42. Az egészségügyi létesítmények és berendezések, beleértve a mammográfiát végző gépek és a nőgyógyászati vizsgálati ágyakat, gyakran fizikailag hozzáférhetetlenek a fogyatékossgal élő nők számára.⁵³ Lehet, hogy nem áll rendelkezésre, megfizethetetlen vagy elérhetetlen a fogyatékossgal élő nők biztonságos szállítása az egészségügyi létesítményekbe vagy a szűrési programokra.

43. Az egészségügyi személyzet és a kapcsolódó személyek által felvetett szemléletbeli korlátok azt

⁴⁶ Lásd: Nők Elleni Hátrányos Megkülönböztetés Megszüntetésével Foglalkozó Bizottság 31. számú közös általános ajánlása/Gyermekjogi Bizottság 18. számú általános észrevétele (2014) a káros gyakorlatokról, 7. bek.

⁴⁷ Ugyanott, 9. bek.

⁴⁸ Lásd: A/HRC/20/5 és Corr. 1, 24. bek.

⁴⁹ A Nemzetközi Népesedési és Fejlesztési Konferencia Cselekvési Programja, valamint a Pekingi Cselekvési Platform, és az azokat áttekintő konferenciák záródokumentumai.

⁵⁰ Lásd: A/67/227, 36. bek.

⁵¹ Lásd: Gazdasági, Szociális és Kulturális Jogi Bizottság, 22. sz. általános észrevétel (2016) a szexuális és reprodukív egészséghez való jogról, 18. bek.

⁵² Lásd például: CRPD/C/MEX/CO/1, 50(b). bek.

⁵³ Lásd: a Fogyatékossgal Élő Személyek Jogainak Bizottsága 2. számú általános észrevétele (2014) a hozzáférhetőségről, 40. bek., és például CRPD/C/DOM/CO/1, 46. bek.

eredményezhetik, hogy a fogyatékossgal élő nőktől megtagadják a hozzáférést az egészségügyi szakemberekhez és/vagy szolgáltatásokhoz, különösen a pszichoszociális vagy értelmi fogyatékossgal élő, siket és siketvak nők esetében, továbbá az intézményben elhelyezett nők esetében.⁵⁴

44. A gyakorlatban a fogyatékossgal élő nők, különösen a pszichoszociális vagy értelmi fogyatékos nők választását gyakran figyelmen kívül hagyják, és a döntéseiket gyakran helyettesítik harmadik személyek döntéseivel, beleértve a jogi képviselőket, szolgáltatókat, gyámokat és családtagokat, ami sérti az Egyezmény 12. cikkéből eredő jogaikat.⁵⁵ Minden fogyatékossgal élő nőnek képesnek kell lennie arra, hogy gyakorolja a jogképességét azáltal, hogy figyelembe veszik a saját döntéseiket, szükség esetén támogatással, az orvosi és/vagy terápiás kezelésekkal kapcsolatban, beleértve azt is, hogy saját döntéseket hozhassanak a termékenységük és reprodukciós autonómiájuk megtartásáról, gyakorolhassák a jogukat a gyermekeik számának és karkülönbségének megválasztására, hozzájárulhassanak az apasági nyilatkozathoz és elfogadhassák azt, és gyakorolhassák a kapcsolatok létesítésére való jogukat. A jogképesség korlátozása vagy megszüntetése megkönnyítheti az olyan erőszakos beavatkozásokat az érintett tájékozott beleegyezése nélkül, mint például a sterilizálás, az abortusz, a fogamzásgátlás, a női nemi szervek megcsonkítása, az interszexuális gyermekeken végzett sebészeti beavatkozások vagy kezeléseik, továbbá a kényszerű intézményi őrizet.⁵⁶

45. A kényszerített fogamzásgátlás és sterilizálás is eredményezhet szexuális erőszakot, a terhesség nélkül következménye nélkül, különösen a pszichoszociális vagy értelmi fogyatékos nők, a pszichiátriai vagy egyéb intézményekben élő és őrizetben levő nők esetében. Ezért különösen fontos megerősíteni, hogy a fogyatékossgal élő nők jogképességét másokéval egyenlő alapon kell elismerni⁵⁷ és hogy a fogyatékossgal élő nőknek joga van a családalapításra és arra, hogy megfelelő segítséget kapjanak a gyermekeik felneveléséhez.

46. Az alkalmatlanság és képtelenség fogalmain alapuló ártalmas nemi alapú és/vagy fogyatékossgal miatti sztereotípiák azt eredményezhetik, hogy a fogyatékossgal élő anyák jogi diszkriminációt szenvednek el, és ezért ezek a nők jelentősen felülreprezentáltak a gyermekvédelmi eljárásokban és aránytalan mértékben elvesztik a kapcsolatot a gyermekükkel és a gyermekük felügyeletének jogát, akik aztán örökbefogadási eljárásban vesznek részt és/vagy intézményben helyezik el őket. Ezen túlmenően a férjnek megítélhetik a különélést vagy a válást a felesége pszichoszociális fogyatékossga alapján.

C. A fogyatékossgal élő nők elleni hátrányos megkülönböztetés az Egyezmény egyéb cikkeiben

A tudatosság növelése (8. cikk)

47. A fogyatékossgal élő nők fokozott sztereotípiáknak vannak kitéve, amik különösen károsak lehetnek. A fogyatékossgal élő nőket érintő nemi alapú és a fogyatékossgal miatti sztereotípiák közé tartoznak a következők: valakinek a terhére vannak (azaz: gondozni kell őket, nehézséget okoznak, csapást és felelősséget jelentenek, vagy védelmet igényelnek); sérülékenyek (azaz védtelennek, függőnek, ráutaltnak vagy nem biztonságosnak tekintik őket); áldozatok (azaz úgy tekintik őket, mint akik szenvednek, passzívok vagy tehetetlenek), rosszabbak (azaz képtelenek, elégtelenek, gyengének vagy értéktelennek tekintik őket); szexuális rendellenességük van (például az aszexuális, inaktív, hiperaktív, képtelen vagy szexuálisan perverz sztereotípiákat ragasztják rájuk); vagy pedig misztikusak vagy vészjóslóak (átkozottak, szellemek által megszálltak, boszorkányság gyakorlójának, ártalmasnak vagy jó- vagy balszerencsét hozónak sztereotipizálják őket). A nemi alapú vagy fogyatékossgal miatti sztereotipizálás az a gyakorlat, amikor egy konkrét egyénnek egy sztereotip hiedelmet tulajdonítanak; akkor káros, ha az emberi jogok és alapvető szabadságok megsértéséhez vagy megsértéséhez vezet. Erre példa az, ha az igazságszolgáltatási rendszer a fogyatékos nő elleni szexuális erőszak elkövetőjét nem tekinti bűnösnek a női szexualitásról vagy a tanúkénti hitelességről alkotott sztereotípiák alapján.

⁵⁴ Lásd: A/HRC/20/5 és Corr. 1, 37. bek.

⁵⁵ Egyesült Nemzetek Emberi Jogi Főbiztosa, Egyesült Nemzetek Nemek Közötti Esélyegyenlőséggel és a Nők Jogaival Foglalkozó Szervezete, HIV/AIDS Közös ENSZ Program, Egyesült Nemzetek Fejlesztési Programja, Egyesült Nemzetek Népesedési Alapja, UNICEF és WHO: „Kényszerített, kötelező és egyébként akaratlan sterilizálás megszüntetése: intézményközi nyilatkozat” (WHO, 2014).

⁵⁶ Lásd: Fogyatékossgal Élő Személyek Jogainak Bizottsága 1. számú általános észrevétele (2014) a törvény előtti egyenlőségről, 35. bek.

⁵⁷ Ugyanott, 31. bek. Lásd még: A fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló Egyezmény 12. cikke és a nőkkel szembeni hátrányos megkülönböztetés minden formájának felszámolásáról szóló Egyezmény 15. cikke.

Hozzáférhetőség (9. cikk)

48. A nemi alapú és/vagy fogyatékoság miatt szempontok figyelembe vételének hiánya fizikai a környezetre, közlekedésre, tájékoztatásra és kommunikációra vonatkozó politikákban, beleértve a tájékoztatási és kommunikációs technológiákat és rendszereket, valamint a nyilvánosan hozzáférhető vagy rendelkezésre álló létesítményekben és szolgáltatásokban (mind a városi, mind a vidéki területeken), megakadályozza, hogy a fogyatékosággal élő nők másokkal azonos alapon önállóan éljenek és teljes mértékben részt vegyenek az élet minden területén. Ez különösen fontos a fogyatékosággal élő nők védett házakhoz, támogató szolgáltatásokhoz és eljárásokhoz való hozzáférése szempontjából, amelyek hatékony és értelmes védelmet biztosítanak számukra az erőszakkal, visszaéléssel és kizsákmányolással szemben, illetve egészségügyi szolgáltatásokat nyújtanak, különösen a reprodukív egészségügyi ellátás terén.⁵⁸

Vészhelyzetek és humanitárius szükségállapotok (11. cikk)

49. Fegyveres konfliktusok, területek elfoglalása, természeti katasztrófák és humanitárius vészhelyzetek esetén a fogyatékosággal élő nők fokozottan veszélyeztetettek a szexuális erőszakkal szemben, és kevésbé valószínű, hogy hozzáférnek helyreállító és rehabilitációs szolgáltatásokhoz, illetve az igazságszolgáltatáshoz.⁵⁹ A menekült, bevándorló és menedékkérő fogyatékos nők is jobban ki vannak téve az erőszak kockázatának, mert az állampolgárság státusuk miatt megtagadják tőlük az egészségügyi és az igazságügyi rendszerekhez való hozzáférést.

50. A vészhelyzetben és humanitárius szükségállapotban levő fogyatékosággal élő nők fokozottan ki vannak téve a szexuális erőszak kockázatának, ahogy azt az előző részben leírtuk. Ezen túlmenően, a higiénia lehetőségek hiánya növeli a fogyatékosággal élő nőkkel szembeni hátrányos megkülönböztetést, aki számos akadállyal néznek szembe a humanitárius segítségnyújtáshoz való hozzáférés tekintetében. Jóllehet a nők és gyermekek elsőbbséget élveznek a humanitárius segélyek elosztása terén, a fogyatékosággal élő nők nem mindig kapnak információt a humanitárius projektekről, mivel az ilyen információ gyakran nincs meg hozzáférhető formátumban. Ha a fogyatékosággal élő nők mégis kapnak információt, akkor lehet, hogy fizikailag nem képesek megközelíteni az elosztási helyeket. Ha mégis sikerül, akkor lehet, hogy nem képesek kommunikálni a személyzettel. Hasonlóképpen: ha a fogyatékosággal élő nők erőszaknak, kizsákmányolásnak és visszaélésnek vannak kitéve, lehet, hogy az információs és kommunikációs segélyvonalak és forró drót nem elérhetők. A menekülttáborokban gyakran hiányoznak a gyermekvédelmi mechanizmusok fogyatékos gyermekek számára. Ezen kívül gyakran nem állnak rendelkezésre higiéniai eszközök a menstruáció higiénikus kezelése, ami viszont megnöveli a fogyatékosággal élő nők erőszaknak való kitettségét. Az egyedülálló fogyatékosággal élő nők akadályokkal szembesülnek a vészhelyzet vagy katasztrófa helyzet eredményeként bekövetkező kimenekítéshez való hozzáférésben, különösen, ha a kimenekítés során a gyermekeik is velük vannak. Ez aránytalanul érinti a lakóhelyüket az országon belül elhagyni kényszerült fogyatékosággal élő nőket, akiknek felnőtt családtag, barátok vagy gondozó nélkül vannak. A lakóhelyüket az országon belül elhagyni kényszerült fogyatékosággal élő lányok további akadályokkal szembesülnek a formális és nem formális oktatáshoz való hozzáférés során, különösen válsághelyzetben.

A törvény előtti egyenlőség (12. cikk)

51. A fogyatékosággal élő nőktől a fogyatékosággal élő férfiaknál gyakrabban és a nem fogyatékos nőknél még gyakrabban megtagadják a jogképességhez való jogot. A reprodukív egészségük feletti irányítás fenntartásához való joguk, többek között szabad és tájékoztatáson alapuló beleegyezés alapján,⁶⁰ a családalapításra való joguk, annak megválasztásához való joguk, hogy hol és kivel élnek, a testi és lelki épséghez való joguk, a tulajdonhoz és az örökléshez való joguk, a saját pénzügyeik ellenőrzéséhez és a bankkölcsönhöz, jelzáloghitelek és más pénzügyi hitelhez⁶¹ való egyenlő hozzáféréshez való joguk gyakran sérül a helyettes döntéshozatal patriarchális rendszere miatt.

Az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférés (13. cikk)

⁵⁸ Lásd: Fogyatékosággal Élő Személyek Jogaival Foglalkozó Bizottság, 2. számú általános észrevétel (2014) a hozzáférhetőségről.

⁵⁹ A fogyatékosággal élő Személyek Jogainak Bizottsága nyilatkozata a fogyatékosági befogadásról a Humanitárius Világtalálkozóra; elérhető a Bizottság honlapján (www.ohchr.org/EN/HRBodies/CRPD/Pages/CRPDIndex.aspx).

⁶⁰ Fogyatékosággal Élő Személyek Jogainak Bizottsága 1. számú általános észrevétele (2014) a törvény előtti egyenlőségről.

⁶¹ *Világszintű felmérés a nők fejlesztésben betöltött szerepéről 2014: Nemi alapú egyenlőségi és fenntartható fejlődés* (Egyesült nemzetek kiadvány, értékesítés szám: E.14.IV.6).

52. A fogyatékossgal élő nők a káros sztereotípiák, a hátrányos megkülönböztetés és az eljárási és ésszerű alkalmazkodás hiánya miatt akadályokkal szembesülnek az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférés terén, többek között a kizsákmányolással, erőszakkal és visszaéléssel kapcsolatban, ami oda vezethet, hogy megkérdőjelezzék a hitelességüket és a vádjaikat visszautasítják.⁶² Az eljárások lefolytatása során tapasztalható negatív attitűdök megfélemlíthetik az áldozatokat vagy elrettenthetik őket az igazság keresésétől. Az ilyen hozzáállásra példák a bonyolult vagy megalázó bejelentési eljárások, az áldozatok átirányítása a szociális szolgáltatásokhoz a jogorvoslatok biztosítása helyett, a rendőrség vagy más bűnüldöző szervek elutasító hozzáállása. Ez büntetlenséghez és a probléma láthatatlanságához vezethet, ami viszont azt eredményezheti, hogy az erőszak hosszabb ideig folytatódik.⁶³ A fogyatékossgal élő nők is félnek az erőszak, kizsákmányolás vagy visszaélés bejelentésétől, mert attól tartanak, hogy elveszíthetik a gondviselőik részéről szükséges támogatást.⁶⁴

A személy szabadsága és biztonsága, és a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés tilalma (14. és 15. cikk)

53. A szabadságelvonnással kapcsolatos jogsértések aránytalanul érintik az értelmi vagy pszichoszociális fogyatékossgal élő és az intézményi keretek között élő nőket. Azok, akiket a tényleges vagy vélt károsodásuk alapján olyan helyeken fosztanak meg a szabadságuktól, mint például a pszichiátriai intézmények, magasabb szintű erőszakkal, valamint kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmódnak vagy büntetésnek vannak kitéve,⁶⁵ elkülönítik őket és fennáll a szexuális erőszak és emberkereskedelem veszélye a gondozó és különleges oktatási intézményekben.⁶⁶ Az intézményekben a fogyatékossgal élő nők elleni erőszak körébe tartoznak a következők: férfi alkalmazottak általi levetkőztetés az érintett nő akarata ellenére; pszichiátriai gyógyszerek kényszerített beadása; és túlgyógyszerezés, ami csökkentheti a képességet a nemi erőszak leírására és/vagy arra való visszaemlékezésre. Az elkövetők büntetlenül cselekedhetnek, mert kicsi a kockázata a felfedezésnek vagy a büntetésnek, mivel a bírósági jogorvoslatához való hozzáférés súlyosan korlátozott, és nem valószínű, hogy az ilyen erőszaknak kitett fogyatékossgal élő nők, hogy képesek hozzáférni a segélyvonalakhoz vagy egyéb támogatási formákhoz, hogy bejelentsék az ilyen jogsértéseket.

A kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés tilalma és az egyén integritásának védelme (15. és 17. cikkek)

54. A fogyatékossgal élő nők nagyobb valószínűséggel vannak kitéve kényszerített beavatkozásoknak, mint a nők általában vagy a fogyatékossgal élő férfiak. Az ilyen kényszerített beavatkozásokat jogtalanul igazolják az alkalmatlanságra vagy terápiás szükségre vonatkozó elméletekkel, ugyanakkor lehet, hogy a nemzeti jogszabályok legitimálják őket és széles nyilvános támogatást élvezhetnek, hogy állítólag az érintett személy érdekében történjenek.⁶⁷ A kényszerített beavatkozások az Egyezményben lefektetett számos jogot sértenek, nevezetesen: a törvény előtt egyenlőséghez való jogot; a kizsákmányolás, erőszak és visszaélés alóli mentességhez való jogot; a családalapításhoz való jogot; a személy integritásához való jogot; a szexuális és reprodukciós egészséghez való jogot; és a kínzás vagy kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés alóli mentességhez való jogot.⁶⁸

Önálló életvitel és a közösségbe való befogadás (19. cikk)

55. A fogyatékossgal élő nőknek a lakóhely megválasztásához való jogát hátrányosan érinthetik a kulturális normák és a patriarchális családi értékek, amelyek korlátozzák autonómiát és arra kötelezik őket, hogy egy adott élethelyzetben éljenek. Így a többszörös hátrányos megkülönböztetés megakadályozhatja az önálló életvitelhez és a közösségbe való befogadáshoz való jog teljes és egyenlő élvezetét. Az életkor és a károsodás külön-külön vagy együttesen is növelheti az idősebb fogyatékos személyek intézménybe helyezésének kockázatát.⁶⁹ Ezen kívül széles körben dokumentálták, hogy az intézeti elhelyezés a fogyatékossgal élő személyeket erőszakkal és visszaélésnek teheti ki, és

⁶² Lásd: A/HRC/20/5 és Corr. 1, 41. bek., és A/67/227, 42. bek.

⁶³ Lásd: A/HRC/20/5 és Corr. 1, 19. bek.

⁶⁴ Ugyanott, 16. bek.

⁶⁵ Ugyanott, 39. bek.

⁶⁶ Lásd: CRPD/C/UKR/CO/1, 11. bek.

⁶⁷ Lásd: A/HRC/22/53, 64. bek.

⁶⁸ Lásd: CRPD/C/SWE/CO/1, 37. bek.

⁶⁹ Lásd: E/2012/51 és Corr. 1.

különösen a fogyatékossgal élő nők vannak ennek kitéve.⁷⁰

Oktatás (24. cikk)

56. Az ártalmas nemi alapú és fogyatékossgal miatti sztereotípiák együttesen a diszkriminatív magatartásokat, politikákat és gyakorlatokat, mint például: a fiúk részére nyújtott oktatásnak nagyobb érték tulajdonítása, mint a lányok részére nyújtott oktatásnak, a jogtalan nemi alapú és fogyatékossgal miatti sztereotípiákat állandósító tananyag használata, a fogyatékossgal élő lányok gyermekkori házasságának ösztönzése, nemi alapú családi programok, gondozói szerepek nőkhöz és lányokhoz való hozzárendelése, továbbá a higiénés eszközök elérhetőségének hiánya az iskolákban a menstruáció higiénikus kezelésére. Ezek viszont magasabb arányú írástudatlanságot, iskolai kudarcot, egyenetlen napi részvételi arányokat, hiányzást és az iskolából való teljes lemorzsolódást eredményeznek.

Egészségügy és rehabilitáció (25. és 26. cikke)

57. A fogyatékossgal élő nők akadályokkal szembesülnek az egészségügyi és rehabilitációs szolgáltatásokhoz való hozzáférés terén. Ilyen akadályok a következők: a szexuális és reprodukció egészséghez való jogra vonatkozó oktatás és információk hiánya; fizikai akadályok a nőgyógyászati, szülészeti és onkológiai szolgáltatások előtt; és szemléleti korlátok a termékenységi és hormonkezelésekkel kapcsolatban. Ezen kívül nem hozzáférhetők a testi és lelki rehabilitációs szolgáltatások, beleértve a nemi alapú erőszakos cselekményekkel kapcsolatos tanácsadást, vagy azok nem befogadók vagy érzékenyek az életkorra vagy a nemre.

Munkavállalás (27. cikk)

58. Azokon az általános akadályokon felül, amelyekkel a fogyatékossgal élő személyek szembesülnek, amikor megpróbálják gyakorolni a munkához való jogukat, a fogyatékossgal élő nők egyedi korlátokkal szembesülnek az ő munkahelyen való egyenlő részvételükkel kapcsolatban, beleértve a szexuális zaklatást, a nem egyenlő fizetést és az igényeiket elutasító diszkriminatív magatartásokkal szembeni jogorvoslatához való hozzáférés hiányát, valamint a fizikai, információs és kommunikációs akadályokat.⁷¹

Szociális védelem (28. cikk)

59. A hátrányos megkülönböztetés következtében a nők a világ szegényeinek aránytalanul magas százalékát képviselik, ami a választás és a lehetőségek hiányához vezet, különösen a formális foglalkoztatásból származó jövedelem tekintetében. A szegénység egyszerre összetett tényező és a többszörös hátrányos megkülönböztetés eredménye. Az idősebb fogyatékos nők különösen sok nehézséggel szembesülnek a megfelelő lakhatáshoz való hozzáférés terén, nagyobb valószínűséggel kerülnek intézményi ellátásba és nem rendelkeznek egyenlő hozzáféréssel a szociális védelemhez és a szegénység csökkentését célzó programokhoz.⁷²

A politikai életben és közéletben való részvétel (29. cikk)

60. A fogyatékossgal élő nők és lányok hangját hagyományosan elnyomták, ezért is aránytalanul alulreprezentáltak a nyilvános döntéshozatalban. A hatalmi egyensúlytalanságok és a többszörös hátrányos megkülönböztetés miatt kevesebb lehetőségük van szervezeteket alapítani vagy azokhoz csatlakozni, amelyek képviselik az igényeiket mint fogyatékossgal élő nők, gyerekek és személyek.

V. Nemzeti végrehajtás

61. A részes államok jelentéseinek vizsgálata során a Bizottság megállapította, hogy a részes államok számos állandó kihívással néznek szembe azzal kapcsolatban, hogy a fogyatékossgal élő nők számára garantálják az összes joguk megkülönböztetés nélküli és másokkal azonos alapon való teljes élvezetét, összhangban a 6. cikkel és az Egyezmény egyéb kapcsolódó cikkeivel.

62. A fent ismertetett normatív tartalomra és kötelezettségekre tekintettel a részes államoknak meg

⁷⁰ Lásd: A/HRC/28/37, 24. bek.

⁷¹ Lásd: A/HRC/20/5 és Corr. 1, 40. bek., és A/67/227, 67. bek.

⁷² Lásd: A/70/297.

kell tenniük az alábbiakban meghatározott lépéseket a 6. cikk teljes körű végrehajtásának biztosítására, valamint e tekintetben megfelelő erőforrások rendelkezésre bocsátására.

63. A részes államoknak küzdeniük kell a többszörös hátrányos megkülönböztetés ellen, többek között az alábbi módokon:

(a) Azon diszkriminatív törvények, politikák és gyakorlatok hatályon kívül helyezése, amelyek megakadályozzák, hogy a fogyatékossgal élő nők élvezzék az Egyezményben foglalt valamennyi jogot, a nemi alapú és a fogyatékossgal miatti megkülönböztetés és azok interszekcionális formáinak törvényen kívül helyezése, a fogyatékossgal élő nők és lányok ellen elkövetett nemi erőszak bűncselekménnyé minősítése, a kényszersterilizálás, a kényszerített abortusz és a nem egyetértésen alapuló születésszabályozás minden formájának megtiltása, a kényszerített nemi alapú és/vagy fogyatékossgal kapcsolatos orvosi kezelés minden formájának megtiltása és minden megfelelő jogi lépés megtétele a fogyatékossgal élő nők hátrányos megkülönböztetés elleni megvédéséért;

(b) Megfelelő jogszabályok, politikák és intézkedések elfogadása annak biztosítására, hogy a fogyatékossgal élő nők jogait beépítsék minden politikába, különösen az általában a nőkre és a fogyatékossgalra vonatkozó szakpolitikákba;

(c) Minden olyan korláttal való foglalkozás, amely megakadályozza vagy korlátozza a fogyatékossgal élő nők részvételét, biztosítja, hogy a fogyatékossgal élő nőket, valamint – az őket képviselő szervezeteken keresztül – a fogyatékossgal élő lányok nézeteit és véleményét is beépítsék minden program kialakításába, végrehajtásába és nyomon követésébe, amely hatással van az életükre; továbbá a fogyatékossgal élő nők bevonása az országos monitoring rendszer minden ágába és szervébe;

(d) A fogyatékossgal élő nők helyzetére vonatkozó adatok gyűjtése és elemzése minden őket érintő területen, egyeztetve fogyatékossgal élő nők szervezeteivel, azzal a céllal, hogy irányt mutassanak a 6. cikk végrehajtásának szakpolitikai tervezéséhez, és megszüntessék a hátrányos megkülönböztetés minden formáját, különösen a többszörös és az interszekcionális hátrányos megkülönböztetést, és javítsák az adatgyűjtő rendszereket a megfelelő nyomon követés és értékelés érdekében;

(e) Annak biztosítása, hogy minden nemzetközi együttműködés fogyatékossgal és gender érzékeny legyen, továbbá befogadjon és tartalmazzon a fogyatékossgal élő nőkre vonatkozó adatokat és statisztikákat a Fenntartható Fejlődési Menetrend 2030 végrehajtása során, ideértve a Fenntartható Fejlődési Célokat, valamint azok célkitűzéseit és mutatóit, valamint az egyéb nemzetközi keretegyezményeket.

64. A részes államok kötelesek minden megfelelő intézkedést megtenni a fogyatékossgal élő nők fejlődésének, előmenetelének és képessé tevésének biztosítása érdekében, többek között az alábbiak útján:

(a) Bármilyen törvény vagy politika hatályon kívül helyezése, ami megakadályozza, hogy a fogyatékossgal élő nők másokkal azonos alapon hatékonyan és teljes körűen részt vegyenek a politikai életben és a közéletben, ideértve többek között az általában a nők és különösen a fogyatékossgal élő nők szervezeteinek alapítására és az ilyen szervezetekhez csatlakozásra való jog tekintetében;

(b) Pozitív cselekvési intézkedések elfogadása a fogyatékossgal élő nők fejlődése, előmenetele és megerősítése érdekében, egyeztetve a fogyatékossgal élő nők szervezeteivel, azzal a céllal, hogy késedelem nélkül foglalkozzanak az egyenlőtlenségekkel és biztosítsák, hogy a fogyatékossgal élő nők élvezni tudják a másokkal való esélyegyenlőséget. Ilyen intézkedéseket kell elfogadni különös az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférés, az erőszak megszüntetése, az otthon és a család tiszteletben tartása, a szexuális egészség és a reprodukció jogok, az egészségügy, az oktatás, a foglalkoztatás és a szociális védelem tekintetében. A fogyatékossgal élő nők által használt állami és magán szolgáltatásoknak és létesítményeknek teljes mértékben hozzáférhetőnek kell lennie az Egyezmény 9. cikkének és a Bizottság hozzáférhetőségről szóló 2. számú általános kommentárának (2014) megfelelően, és az állami és magán szolgáltatóknak képzést és oktatást kell kapniuk a vonatkozó emberi jogi normákról és a diszkriminatív normák és értékek azonosításáról és leküzdéséről, hogy megfelelő figyelmet, támogatást és segítséget tudjanak biztosítani a fogyatékossgal élő nők számára;

(c) Hatékony intézkedések megtétele, hogy a fogyatékossgal élő nők hozzáférjenek a szükséges támogatáshoz, amit a jogképességük gyakorlásához igényelnek, összhangban a Bizottság törvény előtti egyenlőségről szóló 1. számú általános kommentárával (2014), hogy szabad és tájékozott beleegyezést tudjanak adni és döntéseket tudjanak hozni a saját életükről;

(d) fogyatékossgal élő nők szervezetei és hálózataik létrehozásának támogatása, és a

fogyatékossgal élő nők támogatása és ösztönzése, hogy vállaljanak vezető szerepet az állami döntéshozó szervek minden szintjén;

(e) Speciális kutatás elvégzésének előmozdítása a fogyatékossgal élő nők helyzetéről, különösen a fogyatékossgal élő nők fejlődésének, előmenetelének és képessé tevésének útjában álló akadályokra vonatkozó kutatás a rájuk vonatkozó minden területen; a fogyatékossgal élő nők figyelembe vétele a fogyatékossgal élő személyekre és általában a nőkre vonatkozó adatok gyűjtése során; a politikák megfelelő ráirányítása a fogyatékossgal élő nők fejlődésére, előmenetelére és képessé tételére; a fogyatékosokkal élő nők és az őket képviselő szervezetek bevonása az adatgyűjtés megtervezésébe, végrehajtásába, nyomon követésébe és értékelésébe, és az erre vonatkozó képésbe; továbbá konzultációs mechanizmusok létrehozása olyan rendszerek kialakítása érdekében, amelyek képesek hatékonyan azonosítani és megragadni a fogyatékossgal élő nők változatos megélt tapasztalatait a jobb állami politikák és gyakorlatok érdekében;

(f) A nemzetközi együttműködés és segítségnyújtás előmozdítása az összes nemzeti erőfeszítéssel konzisztens módon, hogy megszüntessék a fogyatékossgal élők nők teljes fejlődése, előmenetele és képessé tevése előtt álló a jogi, eljárási, gyakorlati és társadalmi akadályokat a közösségeikben, valamint a nemzeti, regionális és globális szinteken, és a fogyatékossgal élő nők bevonásának előmozdítása az életüket befolyásoló nemzetközi együttműködési projektek és programok tervezésébe, végrehajtásába és nyomon követésébe.

65. A részes államoknak figyelembe kell venniük az ENSZ nemi alapú egyenlőséggel foglalkozó illetékes szerveinek ajánlásait, és alkalmazniuk kell azokat a fogyatékossgal élő nők és lányok tekintetében.⁷³

⁷³ Lásd: E/CN.6/2016/3. Lásd még: Európai Bizottság, Nemzetközi Munkaügyi Szervezet Nemzetközi Képzési Központ és UN-Women: *Kézikönyv a nemi alapú egyenlőség költségszámításáról* (New York, 2015), elérhető itt: www.unwomen.org/en/digital-library/publications/2015/7/handbook-on-costing-gender-equality; UN-Women: *Útmutató a CEDAW 30. számú általános ajánlásához és az ENSZ Biztonsági Tanács nőekkel, békével és biztonsággal kapcsolatos határozataihoz* (New York, 2015), elérhető itt: www.unwomen.org/en/digital-library/publications/2015/8/guidebook-cedawgeneralrecommendation30-womenpeaceandsecurity; UN-Women: *Útmutató a nemi alapú egyenlőség érvényesítéséről a fejlesztési programozásban* (New York, 2014), elérhető itt: www.unwomen.org/en/digital-library/publications/2015/02/gender-mainstreaming-issues; UN-Women; UN-Women: *Útmutató a nemi alapú, emberi jogi és kultúrák közötti kitékintést tartalmazó programok és projektek értékeléséhez* (New York, 2014), elérhető itt: www.unwomen.org/en/digital-library/publications/2014/7/guide-for-the-evaluation-of-programmes-and-projects-with-a-gender-perspective; UN-Women: *A nemi alapú egyenlőség és a nők és lányok szerepe megerősítésének figyelemmel kísérése a Fenntartható Fejlesztési Menetrend 2030-ban: lehetőségek és kihívások* (New York, 2015), elérhető itt: www.unwomen.org/en/digital-library/publications/2015/9/indicators-position-paper.